

Nr 43

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207); given Stockholms slott den 29 januari 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207).

GUSTAF ADOLF

Gunnar Lange

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås sådan ändring av lotteriförordningens bestämmelser att politisk organisation får möjlighet att anordna lotteri till förmån för partipolitisk verksamhet.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen
den 19 maj 1939 (nr 207)

Härigenom förordnas, att 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

3 §.

Lotteri, däri insatser, om sådana fordras, och vinster äro till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan, må, oaktat de i 2 § angivna förutsättningarna icke äro för handen, anordnas

a) efter anmälan — — — 3 000 kronor;

b) i annan ort än Stockholms stad, efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller *till svenska konstidkares understöd och uppmuntran,*

att lotteriet bedrives allenast inom polismyndighetens förvaltningsområde,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 5 000 kronor;

c) efter tillstånd av länsstyrelsen under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller *till svenska konstidkares understöd och uppmuntran,*

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Lotteri, däri insatser, om sådana fordras, och vinster äro till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan, må, oaktat de i 2 § angivna förutsättningarna icke äro för handen, anordnas

a) efter anmälan — — — 3 000 kronor;

b) i annan ort än Stockholms stad, efter tillstånd av polismyndigheten under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller *för partipolitisk verksamhet eller till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare,*

att lotteriet bedrives allenast inom polismyndighetens förvaltningsområde,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 5 000 kronor;

c) efter tillstånd av länsstyrelsen under förutsättning

att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller *för partipolitisk verksamhet eller till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare,*

¹ Senaste lydelse, se 1959:162.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

att lotteriet bedrivs allenast inom länet,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna, stämpelavgift däri ej inbegripen, icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 50 000 kronor.

att lotteriet bedrivs allenast inom länet,

att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöras av penningar eller värdepapper, samt

att insatserna, stämpelavgift däri ej inbegripen, icke uppgå till högre sammanlagt belopp än 50 000 kronor.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1961.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 januari 1960.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÅNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, fråga om *viss ändring i lotteriförordningen* samt anför därvid följande.

Gällande bestämmelser

Rätten att anordna lotteri regleras i *lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207)*. Enligt 1 § förordningen får lotteri om penningar eller penningars värde icke utan tillstånd av Kungl. Maj:t anordnas för allmänheten i andra fall eller i annan ordning än som stadgas i förordningen.

Såsom lotteri anses enligt paragrafen varje företag, i vilket efter lottning, gissning, vadhållning eller jämförlig av slumpen helt eller delvis beroende anordning kan av en eller flera deltagare erhållas vinst till högre värde än det, som erhålles av varje deltagare. Marknads- och tivolinöjen, såsom mekaniska spelapparater, ringkastningsanordningar och skjutbanor, vilka är förenade med vinstmöjligheter som nu sagts, skall betraktas såsom lotterier oavsett företagets beskaffenhet i övrigt.

Enligt 2 § och 3 § a) förordningen kan lotteri i vissa fall få anordnas efter *a n m ä l a n* hos polismyndighet. Enligt 2 §, som närmast har avseende å smärre lotterier av typen tivolinöjen, gäller såsom förutsättning att lotteriet anordnas i samband med offentlig nöjeställning eller tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål, att lotteriet bedrivs allenast inom för tillställningen avsett område, att vinsterna uteslutande utgöres av varor eller av anvisningar, gällande såsom betalningsmedel allenast inom nämnda område, att vinstvärden och insatser icke överstiger vissa angivna belopp samt att vinstfördelning äger rum i omedelbar anslutning till deltagande i lotteriet.

Enligt 3 § a) må lotteri, i vilket insatser och vinster är till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan, oaktat de i 2 § angivna förutsättningarna icke är för handen, anordnas efter anmälan hos polismyndighet under förutsättning att lotteriet anordnas i samband med tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål, att lotteriet bedrivs alle-

nast inom för tillställningen avsett område, att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöres av penningar eller värdepapper, att behållningen i lotteriet uteslutande användes för det ändamål, till vars förmån den tillställning äger rum i samband varmed lotteriet är anordnat, samt att anmälan icke avsett anordnande vid samma tillställning av lotterier med insatser till högre sammanlagt belopp än 3 000 kronor.

I 3 § b) och c) öppnas möjligheter att efter tillstånd anordna lotteri, i vilket insatser och vinster är till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan. Sålunda gäller enligt b) för annan ort än Stockholms stad att polismyndigheten kan ge tillstånd till lotteri, under förutsättning att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller till svenska konstidkares understöd och uppmuntran, att lotteriet bedrivs allenast inom polismyndighetens förvaltningsområde, att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöres av penningar eller värdepapper, samt att insatserna icke uppgår till högre sammanlagt belopp än 5 000 kronor. Enligt c) kan länsstyrelse meddela lotteritillstånd under förutsättning att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller till svenska konstidkares understöd och uppmuntran, att lotteriet bedrivs allenast inom länet, att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöres av penningar eller värdepapper, samt att insatserna, stämpelavgift däri ej inbegripen, icke uppgår till högre sammanlagt belopp än 50 000 kronor.

Tillståndsmyndigheten äger enligt 4 § föreskriva de närmare villkor samt meddela de kontroll- och ordningsföreskrifter, vartill omständigheterna kan giva anledning.

I fråga om anmälningslotterier äger polismyndigheten meddela erforderliga kontroll- och ordningsföreskrifter.

Förslag angående lotteritillstånd till förmån för partipolitisk verksamhet

Under senare tid har i olika sammanhang frågan om de politiska organisationernas möjligheter att anordna lotterier till förmån för sin verksamhet varit aktuell. Spörsmålet har närmare behandlats i en inom handelsdepartementet den 1 december 1959 upprättad *promemoria angående tillstånd för politiska organisationer att anordna lotterier*. Efter remiss har överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser avgivit yttranden över promemorian.

I promemorian erinras inledningsvis om den allmänna förutsättning som gäller för rätt att anordna lotteri enligt 2 eller 3 § lotteriförordningen, nämligen att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål. Här bortses från de smärre lotterier av tivolikaraktär, beträffande vilka dylikt krav icke uppställts.

Kravet att lotteriet skall tjäna välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål upprätthålles även när Kungl. Maj:t lämnar tillstånd att anordna lotteri.

Promemorian redovisar en undersökning, som i mitten av 1940-talet gjor-

des beträffande de politiska organisationernas befattning med lotterier. Vid en förfrågan hos överståthållarämbetet och länsstyrelserna visade det sig, att såväl länsstyrelser som polismyndigheter i allmänhet beviljade tillstånd för dylika sammanslutningar att anordna lotterier. De flesta lotteritillstånden — inemot 80—90 procent — lämnades för vederbörande organisations studieverksamhet. Länsstyrelsen i Örebro län gjorde i detta sammanhang ett uttalande, som kan sägas motsvara uppfattningen bland flertalet länsstyrelser. Länsstyrelsen framhöll, att vägledande vid behandlingen av ansökningarna städse varit, att politiska organisationer icke borde vara uteslutna från möjligheten att genom lotteri skaffa medel till sådana ändamål, som — skilda från organisationernas politiska verksamhet — kunde anses fylla lotteriförordningens fordringar. Som exempel å sådana ändamål anförde länsstyrelsen studieverksamhet, studiestipendier, anordnande av semesterhem, fadderbarnsverksamhet och dylikt. Flera länsstyrelser deklarerade, att några särskilda principer ej utbildats. Av inlämnade förteckningar å bifallna respektive avslagna lotterier torde emellertid få anses framgå, att även dessa länsstyrelser i flertalet fall hade i stort sett samma inställning som nyss nämnts.

Överståthållarämbetet anförde vid nämnda undersökning att, därest de genom visst lotteri erhållna medlen varit avsedda att användas i organisationens studieverksamhet, ämbetet utan tvekan ansett ändamålet stå i samklang med lotteriförordningen. Den omfattande studieverksamhet, som bedrevs av flertalet politiska organisationer, utgjorde enligt ämbetets mening ett mycket betydelsefullt led i det allmänna kulturella folkbildningsarbetet och vore väl förtjänt av det allmännas stöd. Däremot syntes det ämbetet icke böra ifrågakomma att genom lotteritillstånd tillgodose en politisk organisations behov av medel för sin propagandaverksamhet eller liknande, direkt partipolitiska verksamhet.

I promemorian anføres vidare, att även Kungl. Maj:t alltsedan 1946 regelmässigt lämnat tillstånd för sådana politiska sammanslutningar, som tillhör ett i riksdagen representerat parti, att anordna lotterier till förmån för organisationernas studieverksamhet. I regel har därvid som villkor föreskrivits, att lottförsäljning uteslutande får ske genom vederbörande partis egna organisationer eller med dem samarbetande sammanslutningar. Under de senaste åren har tillstånd lämnats till politiska organisationer även för lotterier, vilkas behållning skall användas både till studieverksamhet och av vederbörande organisation bedriven nykterhetsfrämjande verksamhet. Vidare har vid flera tillfällen politisk organisation medgivits att anordna lotteri under villkor att behållningen oavkortad tillföres visst välgörande eller liknande ändamål, t. ex. den verksamhet som bedrivs av Riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande, Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd eller Riksföreningen mot reumatism.

Omfattningen av de lotterier, som anordnats av de politiska organisationerna, har under senare år undergått en avsevärd stegring. År 1951 beviljade Kungl. Maj:t 5 sådana rikslotterier med en sammanlagd omslutning av

862 500 kronor och 8 lokala lotterier med en total omslutning av 237 784 kronor. Motsvarande siffror för år 1957 är 11 rikslotterier med en sammanlagd omslutning av 8 812 500 kronor och 3 lokala lotterier med en omslutning av 260 000 kronor. År 1958 medgavs 9 rikslotterier om tillhoppa 7 705 000 kronor och 2 lokala lotterier med en total omslutning av 150 000 kronor.

Hos överståthållarämbetet och några länsstyrelser har för nyssnämnda år undersökts antalet lotterier som beviljats politiska organisationer samt lotteriernas sammanlagda omslutning. Undersökningens resultat framgår av följande uppställning.

Myndighet	1951		1957		1958	
	An-tal	Om-slut-ning	An-tal	Om-slut-ning	An-tal	Om-slut-ning
Överståthållarämbetet	15	43 800	6	47 650	5	28 000
Länsstyrelsen i Stockholms län	6	20 500	3	55 000	2	35 000
» » Östergötlands »	4	36 500	2	25 000	1	5 000
» » Malmöhus »	1	5 000	7	68 000	6	51 000
» » Göteborgs och Bohus »	3	16 000	2	25 000	2	10 000
» » Jämtlands »	2	9 000	5	122 000	3	65 000
» » Norrbottens »	5	47 430	2	54 000	2	34 450

I promemorian anföres sammanfattningsvis, att lotteritillstånd sedan ett antal år tillbaka beviljats i riksdagen representerade politiska organisationer, dock med den begränsningen — bortsett från vissa speciella undantag — att tillstånden endast avsett organisationernas studieverksamhet samt att försäljningen förklarats skola ske genom tillståndshavaren eller med denne samarbetande organisationer. Den del av de politiska föreningarnas verksamhet som avser t. ex. allmän administration eller propaganda och annan utåtriktad upplysningsverksamhet har sålunda icke kunnat ekonomiskt stödjas genom lotterier. Anledningen härtill torde vara att söka i det förhållandet att annan verksamhet än studieverksamhet icke ansetts kunna rymmas inom de förutsättningar lotteriförordningen i 3 § uppställer som huvudregel för lotteritillstånd, nämligen att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål.

Det synes kunna ifrågasättas om den begränsning som sålunda tillämpas är befogad. Uppenbart är att gränserna mellan vad som är att betrakta som studieverksamhet samt t. ex. mera politisk upplysningsverksamhet många gånger är svävande. De ekonomiska tillskott som genom lotterier tillföres studieverksamheten måste ofta antagas indirekt komma den rent politiska verksamheten tillgodo på det sättet att tillskotten frigör medel som organisationen eljest skulle ha använt för studieverksamhet.

Lotteri torde i och för sig vara en ändamålsenlig form för anskaffande av medel till politisk verksamhet. Under förutsättning att det vid lottförsäljningen och i lotteriets reklam tydligt anges till förmån för vilken po-

litisk riktning lotteriet anordnas, kommer detta huvudsakligen att rikta sig till medlemmar och sympatisörer. För många av dessa kan det framstå som mera önskvärt att bidra till partiverksamhetens finansiering genom lottköp än genom direkta penningbidrag.

Några principiella invändningar kan knappast resas mot att de politiska partierna på detta sätt vänder sig till sina medlemmar och sympatisörer för att erhålla ekonomiskt stöd. Partiernas verksamhet är av stor vikt för samhället och det är ur allmän synpunkt betydelsefullt att deras medelsanskaffning sker på lämpliga vägar. Medelsanskaffning genom lotteri tillgodoser önskemålet att de politiska partierna erhåller sina ekonomiska tillskott öppet och på sådant sätt att alla misstankar om obehörig påverkan är uteslutna.

På grund av det anförda synes enligt promemorian en utvidgning av de politiska organisationernas möjligheter att erhålla lotteritillstånd till förmån för annan av organisationen bedriven verksamhet än studieverksamhet befogad. Kungl. Maj:t torde formellt sett vara oförhindrad att utan riksdagens medverkan ändra sin praxis på sådant sätt. Med hänsyn till den allmänna betydelse en dylik ändring har synes frågan dock lämpligen böra underställas riksdagen. Möjlighet bör dessutom finnas att anordna även s. k. anmälnings- och tillståndslotterier till förmån för partipolitisk verksamhet. Detta förutsätter ändring av 2 och 3 §§ lotteriförordningen, vilket kräver riksdagens medverkan. Regeln kan förslagsvis utformas så, att lotteri i fortsättningen skall få anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller för partipolitisk verksamhet.

Tillståndsgivningen bör även i fortsättningen inskränkas till organisationer med representation i riksdagen. Likaså bör lottförsäljningen ske genom tillståndshavaren, eventuellt gemensamt med samarbetande organisationer. Även i fråga om lotteriernas storlek, antalet lotterier som en organisation får anordna varje år etc. bör hittillsvarande praxis följas. Ett genomförande av den ifrågasatta utvidgningen av tillståndsgivningen gör det vidare angeläget att garantier skapas för att den lottköpande allmänheten skall få full visshet om vem som står bakom lotteriet. Som villkor för tillstånd bör därför uppställas, utöver det nu tillämpade kravet att lotterianordnaren i tryck skall anges å lottsedeln, att även all reklam om lotteriet skall innehålla motsvarande uppgift.

Remissyttrandena över promemorian

Promemorian förslår att vidga de politiska organisationernas möjligheter att anordna lotteri tillstyrkes eller lämnas utan erinran av flertalet hörda myndigheter. Länsstyrelserna i Gotlands, Göteborgs och Bohus, Kristianstads, Skaraborgs, Uppsala, Västernorrlands, Västmanlands och Örebro län ställer sig emellertid avvisande eller tveksamma till den föreslagna utvidgningen. Länsstyrelsen i Malmöhus län anser det icke möjligt att taga bestämd ståndpunkt förrän frågan närmare utretts.

De myndigheter, som godtagit det remitterade förslaget, hänvisar i allmänhet till de synpunkter som framförts i promemorian. Från några håll framhålles särskilt svårigheterna att avgränsa en politisk organisations studieverksamhet från mera politiska uppgifter. *Överståthållarämbetet* framhåller sålunda, att gränsdragningen mellan vad som är att betrakta som studieverksamhet samt politisk upplysningsverksamhet eller propaganda är svävande. Ur denna synpunkt kan det anses vara en fördel, att ämbetet och länsstyrelserna, som enligt Kungl. Maj:ts lotteriresolutioner brukat åläggas att granska behållningens användning för stadgat ändamål, befrias från en ofta närmast olöslig uppgift. — Även *länsstyrelsen i Stockholms län* påpekar svårigheterna att få fullständig garanti för att lotteribehållningen helt och hållet användes för enbart studieverksamhet.

Länsstyrelsen i Kristianstads län anför, att det väl får anses tämligen uppenbart att studier, som man med hjälp av ifrågavarande lotterier närmast avsett att bekosta, i många fall till sitt innehåll nära anslutit till det anordnande partiets idéprogram. Redan genom bifall till ett lotteri till förmån för ett politiskt partis studieverksamhet kan man därför måhända sägas ha överskridit de restriktiva gränser, som ursprungligen uppdrogs till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål, »allmännyttigt» i den bemärkelse man inlagt i ordet. Att man med den nu föreslagna utvidgningen ger lotteriförordningen ett avsevärt förändrat innehåll är uppenbart. Det är enligt länsstyrelsens mening ofta nog svårt att avgränsa studieverksamhet från mera politiskt betonad upplysningsverksamhet och att lotteripenningar till studieverksamhet frigör medel till den rent politiska verksamheten. Dessa synpunkter bör dock enligt länsstyrelsens mening icke överdrivas och synes ej utgöra bärande motiv för den förordade utvidgningen av lotteriändamålen.

Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* tar upp synpunkten att de tillskott som för närvarande genom lotteriverksamhet tillföres studieverksamheten inom de politiska partierna redan med nuvarande ordning indirekt kommer den mera renodlade partipolitiska verksamheten tillgodo på så sätt att tillskotten frigör medel som organisationen eljest skulle ha använt för studieverksamhet. Länsstyrelsen framhåller, att motsvarande förhållande kan anföras som skäl för lotteritillstånd även åt andra än politiska organisationer. Här åsyftas exempelvis lotterier till förmån för semesterhem, ungdomsarbete etc. inom organisationer, som för sin huvudsakliga verksamhet ej kan påräkna lotteritillstånd.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anför, att så länge man i lagstiftningen anser sig böra såsom villkor för lotteritillstånd uppehålla kravet på att de skall vara anordnade för sådana kvalificerade ändamål som nu anges, det icke bör ifrågakomma att låta politiska organisationer genom lotterier skaffa medel till direkt partipolitisk verksamhet. Länsstyrelsen framhåller även att lotteritillstånd för att tillgodose behov av medel för partipolitisk verksamhet kommer att medföra minskade möjligheter att genom lotterier skaffa medel till de ändamål, som uppfyller lotteriförordningens nuvarande ford-

ringar och som med hänsyn härtill bör äga företräde. — Även i andra yttranden yppas farhågor för att den föreslagna utvidgningen skall medföra allvarlig konkurrens för de ideella sammanslutningar, som i stor utsträckning är beroende av lotterimedel för att kunna fullfölja behjärtansvärda insatser. — *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* påpekar att lotterimarknaden sedan åtskilliga år tillbaka är mer än mättad och att ett utökande av lotteritillstånden kommer att innebära ett avbräck för andra tillståndshavare med vedertagna syftemål. Med de erfarenheter länsstyrelsen har av lotterier i allmänhet och särskilt av studieverksamhetslotterier tror länsstyrelsen att behållningarna av lotterier för partipolitisk verksamhet icke kommer att utgöra någon väsentlig inkomstpost för partierna. Länsstyrelsen har i flera fall, där tillstånd lämnats för ett politiskt partis studieverksamhet, kunnat konstatera att lotterna icke blivit slutsålda. I ett fall hade anordnaren icke lyckats sälja mer än en tredjedel av lotterna, ehuru försäljningstiden varat nära sex månader. — Icke heller *länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser, att ett genomförande av den ifrågasatta författningsändringen kommer att stimulera de politiska organisationerna i allmänhet till ansökningar om lotteritillstånd i större utsträckning än som nu synes ske.

Enligt *överståthållarämbetets* mening har studieverksamheten, oavsett den politiska riktning som företräts av anordnaren, varit till stort gagn. Det vore därför olyckligt om denna verksamhet minskades på grund av en friare dispositionsrätt till medel, som anskaffats genom lotterier. Ämbetet har emellertid utgått från att resultatet av förslagets genomförande blir en ökning av de politiska organisationernas sammanlagda lotteriverksamhet. Under denna förutsättning och vid antagande tillika, att lotterimarknaden har utrymme för ytterligare försäljning — ett delvis konjunkturbetonat spörsmål — anser ämbetet att man måhända kan räkna med att studieverksamheten ej kommer att lida men av förslagets genomförande.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län anser, att även om vissa skäl kan åberopas för promemorians förslag, det likväl knappast är tilltalande, att medel för partipolitisk verksamhet skall anskaffas genom lotteriverksamhet. Det torde enligt länsstyrelsens mening för ett mycket stort antal medborgare framstå såsom stötande, att de politiska partierna skall tävla om väljarens ekonomiska stöd genom att överbjuda varandra med lockande lotterier. — Icke heller *länsstyrelsen i Gotlands län* anser lotteri vara en ändamålsenlig och önskvärd form för anskaffande av medel till politisk verksamhet. — *Överståthållarämbetet* finner icke, att några avgörande betänkligheter behöver möta mot ifrågavarande lotteriverksamhet, särskilt som enligt ämbetets mening redan tillämpad praxis i fråga om lotterier för studieverksamhet åtminstone indirekt innebär, att partipolitisk verksamhet ekonomiskt stödes. Ämbetet förutsätter härvid bl. a. att de i promemorian angivna förutsättningarna för partipolitiska lotterier uppfylles.

Länsstyrelsen i Uppsala län granskar promemorians synpunkt att medelsanskaffning genom lotteri tillgodoser önskemålet att de politiska partierna erhåller sina ekonomiska tillskott öppet och på sådant sätt att alla misstan-

kar om obehörig påverkan är uteslutna. Länsstyrelsen framhåller, att någon övre gräns icke torde sättas för partiernas behov av penningmedel till propaganda för medlemsanskaffning och egna partipolitiska idéer. Möjligheter att erhålla tillskott genom lotterimedel synes sålunda icke utgöra någon godtagbar garanti mot obehörig medelsanskaffning.

I flera yttranden understrykes, att tillståndsgivningen i fråga om lotterier till förmån för partipolitisk verksamhet bör, i enlighet med rådande praxis beträffande studieverksamhetslotterier, inskränkas till politiska organisationer som är representerade i riksdagen. — *Länsstyrelsen i Uppsala län* framhåller såsom angeläget att största möjliga överblick beträffande tillståndsgivningen skapas. Detta kan enligt länsstyrelsen bäst ske genom att endast de politiska huvudorganisationerna tillerkännes rätt att söka tillstånd till och stå som anordnare av lotteri till förmån för partipolitisk verksamhet samt genom att Kungl. Maj:ts tillstånd krävs för dylika lotterier, oavsett dessas omfattning och beskaffenhet i övrigt.

Det förutsättes från flera myndigheter att garantier skapas för att allmänheten får full visshet om vem, som anordnar lotteriet, och om dettas ändamål. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* föreslår att lotteritillstånd skall förenas med villkor — utöver vad som nu krävs — att lotterianordnaren på ett lätt iögonenfallande sätt i tryck anges å lottsedeln samt att all reklam om lotteriet skall innehålla motsvarande uppgift. Vidare bör lottförsäljningen ske genom tillståndshavaren, eventuellt gemensamt med samarbetande organisationer. — *Överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Norrbottens län* anför liknande synpunkter och påpekar att om lottköparen får klart för sig vartill lotterimedlen kommer att användas, kommer försäljningen huvudsakligen att ske bland partimedlemmar och sympatisörer. Ämbetet tillägger att lottförsäljning utomhus från stånd eller bord eller genom ambulerande gatuförsäljning icke bör äga rum.

Länsstyrelsen i Stockholms län förordar att i själva författningstexten föreskrives, att inte endast på lottsedlarna utan även i all reklam för lotteriet skall anges, vilken i riksdagen representerad politisk organisation som står bakom lotteriet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anför, att det stundom skulle te sig onödigt hårt att även i fråga om smålotterier föreskriva särskilt tryck på lottsedlarna. Smärre lotterier anordnas ofta i tombolaform eller som amerikanska lotterier vartill färdiga lottsedlar kan inköpas. Andra former för bekantgörande av anordnarens identitet torde i dessa fall kunna godtagas, t. ex. tydligt anslag på tombolastånd.

Departementschefen

Såsom framgår av den tidigare redogörelsen har politiska organisationer sedan åtskilliga år i betydande omfattning beviljats tillstånd att anordna lotterier. I stor utsträckning har fråga varit om lotterier som det ankommit på länsstyrelserna att lämna tillstånd till. Under efterkrigstiden har emeller-

tid även Kungl. Maj:ts tillståndsgivning till ej ringa del gällt lotterier, som anordnats av politiska organisationer. Den hittillsvarande utvecklingen ger anledning räkna med att politiska sammanslutningar även framgent kommer att söka anskaffa medel genom lotterier.

Såsom allmän förutsättning för tillstånd att anordna lotteri uppställer lotteriförordningen — med undantag för vissa smärre lotterier vilka i detta sammanhang saknar intresse — det kravet att lotteriets behållning användes för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål. Kravet har tolkats så att de politiska organisationerna varit förhindrade att anordna lotteri för den politiska verksamheten i egentlig mening, under det att möjlighet funnits för dem att lotterivägen skaffa medel för sådan verksamhet vid sidan om den politiska, som ansetts uppfylla förordningens nämnda krav. Även Kungl. Maj:t har vid sin tillståndsgivning följt denna praxis. De ändamål, för vilka de politiska organisationerna medgivits rätt att anordna lotteri, har i det stora flertalet fall gällt studieverksamhet. I några fall har Kungl. Maj:t meddelat lotteritillstånd, där medlen skolat användas till organisationens nykterhetsfrämjande verksamhet. Exempel finns även på att politisk organisation medgivits att anordna lotteri för annat ändamål än för sin egen verksamhet.

I den föreliggande promemorian ifrågasättes, huruvida de politiska organisationerna vid anordnande av lotterier bör vara begränsade till de i lotteriförordningen nu uppräknade lotteriändamålen. Enligt promemorian saknas fog för en sådan begränsning och förordas, att förordningen ändras så, att lotteri får anordnas även till förmån för partipolitisk verksamhet. Det förutsätts härvid bl. a. att tillståndsgivningen inskränkes till organisationer med representation i riksdagen.

Promemorians förslag har godtagits av det stora flertalet remissmyndigheter. Förslaget har emellertid även mött åtskilliga invändningar. I huvudsak har därvid hänvisats till att en utvidgning av de politiska organisationernas möjligheter att anordna lotterier med nuvarande trängda lotterimarknad skulle medföra avbräck för lotterier till förmån för de nu vedertagna ändamålen. Samtidigt har de i promemorian anförda skälen för förslaget kritiserats.

För egen del är jag beredd att förorda att lotteriförordningen ändras så att lotteri får anordnas även för rent partipolitisk verksamhet. Det avgörande skälet härför är att det knappast finns någon anledning varför de politiska organisationerna skulle få lita till lotterier såsom inkomstkälla endast i de fall, då behållningen går till välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål som partiet vill främja. Lotteri synes inte i och för sig kunna anses som någon olämplig inkomstkälla för en politisk organisation. Tvärtom kan, såsom framgår av promemorian, medelsanskaffning på denna väg ur vissa synpunkter vara att föredraga framför andra former av ekonomiskt stöd åt partiverksamhet.

Jag delar uppfattningen att endast organisationer som är representerade i riksdagen bör tillåtas anordna lotterier till förmån för partipolitisk verk-

samhet. Det synes dock icke finnas anledning att inskränka tillståndsgivningen till de politiska huvudorganisationerna. Liksom hittills bör lotteritillstånd kunna meddelas även annan politisk organisation, förutsatt att den har anknytning till något av riksdagspartierna. Tillståndsprövningen bör handhas så att de politiska lotterierna inte inkräktar på möjligheterna att tillgodose andra och mera traditionella ändamål genom lotterier.

Villkoret att anordnare av partipolitiskt lotteri skall vara representerad i riksdagen torde endast kunna iakttagas i fråga om lotterier som fordrar tillstånd. De nya bestämmelserna bör därför enbart gälla sådana lotterier, medan någon ändring i nuvarande ordning för anmälningslotterier icke bör ske. Jag anser det däremot icke motiverat att — såsom en länsstyrelse ifrågasatt — centralisera handläggningen av de partipolitiska lotteriärendena till Kungl. Maj:t.

Såsom framhållits i promemorian och understrukits i flera remissyttranden är det av stor vikt, att lotterier för partipolitisk verksamhet anordnas så att det står fullt klart vilket politiskt parti som står bakom. Vid meddelande av tillstånd bör därför uppställas villkor att trycksaker och reklam för lotteriet skall på framträdande sätt innehålla uppgift om vilket parti som lotteriet gäller. Vidare bör föreskrivas, att lotteriet icke får bedrivas under annan benämning än sådan som tydligt anger det parti som lotteriet gynnar.

De nya reglerna bör träda i tillämpning från och med årsskiftet 1960/61.

I enlighet med vad nu anförts har inom handelsdepartementet upprättats förslag till *förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207)*.

Föredragande departementschefen hemställer, att nämnda författningsförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Göran Appelgren